

Axintxio Karrera Garmendia

*Amezketako
Gipuzkoa
(1928)*

Aurkibidea

Biografia

Amezketako Arrondo auzoko Unanbide baserrian jaioa. Aita bertakoa zuen, eta ama, berriz, Abaltzisketako Olano baserrikoa. Sei senidetan hirugarrena, txikitatik izan zuen erleekiko zaletasuna. Etxean aita izaten zituen erleak, eta haiei begira orduak pasatzen omen zituen. Hala, gazterik bere kontura erle batzuk erosi eta erlezaintzan aritu izan da geroztik.

Zintak

AME-010

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artetxe, Miren
- **Data:** 2010-06-11
- **Iraupena:** 67 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Arteaga, Karmele

Pasarteak

1. Beraien baserriak ura zuenez ingurukoak ur bila etortzen ziren

- **Erref:** AME-010/002
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:02:18. **Bukatu:** 00:05:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

<p>Aitak beti baserrian egin zuen lana. Aitona eta amona ere etxean bizi zituzten. Lana handia egin behar izaten zuten. Etxe atarian ura zuten eta hori bentaja zen. Inguruko baserrietakoek hemendik eramaten zuten ura. Ura gehienetan emakumeek eramaten zuten. Elurra zenean berriz, gizonezkoek. Ondoko etxeko amonari Axintxiok ura jarri zion. "Zazpiturri" deituriko iturritik herrira ura ekartzen dute.</p>

2. Turbina bati esker, argia etxean

- **Erref:** AME-010/003
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:05:30. **Bukatu:** 00:07:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

<p>Turbina bati ezker argia jarri zuten etxean duela 100 urte eta oraindik ere etxeko argia pizteko erabiltzen zuten. Axintxion aita kapritxosoa zen eta turbinaren sistema asmatu zuen. Aitak Bedaioko etxe batean hartu zuen ideia.</p>

3. Argindarragatik nola ordaintzen zuten

- **Erref:** AME-010/004
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 00:07:52. **Bukatu:** 00:11:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

<p>Errota zutenek argiindarra izaten zuten. Ukuiluko paretan bonbilla jarrita dauka oraindik ere bi aldetara argia ematen duelarik. Argia kobratzera etxeetara etortzen ziren. Turbina txikiaren kontribuzioa Donostian ordaindu behar izaten zuten. Fregaderako urak biltzen dituen sistema bat antolatuta dute.</p>

4. Erleek erregina bakarra behar izaten dute

- **Erref:** AME-010/005
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:11:20. **Bukatu:** 00:12:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Erleak aspalditik dituzte baserrian. Hamar urte zituela aitari laguntzen zion erleak zaintzen. Erregina bat baino gehiago daudenean erregina bat bere umekin atera eta jatorrizko enborrera itzultzen dira.</p>

5. Aspalditik erle lanetan erabiltzen dituzten tresnak

- **Erref:** AME-010/006
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:12:34. **Bukatu:** 00:13:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Axintxo umea zela erle lanetan erabiltzen zituzten tresnak nolakoak ziren erakusten du. Orduan ere erleak kutxatan edukitzen zituzten.</p>

6. Aspaldiko legea: enbor batean erleak aurkitzen zituztenean, enborra markatu eta erleak bilatu zituenarentzat

- **Erref:** AME-010/007
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:13:20. **Bukatu:** 00:15:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Fauna » Natura » Basoko animaliak » Zomorroak
- Natura » Flora

Laburpena:

<p>Erleak enborretan ere bilatzen zituzten. Nahiz eta arbola beste jabe batena izan erleak aurkitzen zituenak gurutzea egin eta berarentzat hartzen zituen. Erleak bilatzeko zituzten sistemak azaltzen ditu. Haritza eta pagoa dira erleen gustuko arbolak. Harri zuloetan ere aurkitu izan dituzte.</p>

7. Erleak kutxan nola sartu eta ezia noiz eta nola kendu

- **Erref:** AME-010/008
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:15:12. **Bukatu:** 00:19:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Erleak gordetzeko kutxak etxean egiten zituzten. Erlea kutxan sartzeko kea erabiltzen zuten eta poliki ibili behar zen, derrigortu gabe. Garai batean esku larrurik ez zutenez eskuak eztiarekin igurtzi egiten zituzten. Kutxan barnean argizaria sartzen zuten. Ezia nola, noiz eta nondik kentzen zuten azaltzen du. Garai batean ilargiari erreparatzen zitzaion momentu aproposa noiz zen jakiteko. Erleei eguraldiak asko eragiten omen die.</p>

8. Erleekin ibiltzeko erabiltzen zuten arropa eta tresnak

- **Erref:** AME-010/009
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:19:25. **Bukatu:** 00:21:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Erle lanetan ibiltzeko txapela berezi bati sarea jartzen zioten eta arropaz goitik behera tapatzen ziren. Eskuak berriz, eztiarekin igurtzi egiten zituzten. Garai hartan tresnak ez ziren edozein lekutan aurkitzen. Hauspoa izaten zen tresnarik garrantzitsuena. Kea nola botatzen zuten azaltzen du.</p>

9. Hauspoa nola erabiltzen den erlei ezia kentzeko

- **Erref:** AME-010/010
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:21:43. **Bukatu:** 00:24:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Hauspoa erakusten digu eta haren erabilera azaltzen du. Erreginak besteei atakatzeko ordena ematen dienean kea botaz gero, mantsotu egiten dira. Behin animalia basati bat erleek nola hil zuten kontatzen du. Zenbait eta altuago igo erleak indartsuago dira, gogorragoak dira eta. Erleak beraien artean elkartuz epeltasuna lortzen dute eta horrela kumeak babesten dituzte.

10. Erleek leku berriak nola bilatzen dituzten

- **Erref:** AME-010/011
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:24:25. **Bukatu:** 00:27:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Erle kumea ateratzen denean ezta jan duenez mantsotuta egoten da. Batek lekua bilatzen duenean besteak abisatu eta denak atzetik joaten zaizkio. Hamabostean behin kutxak begiratzen dituzte. Erreginak markatuta izaten dituzte. Garai batean ez zituzten hainbeste tresna. Liburuak ere bazituzten erleez ikasi ahal izateko.

11. Erlategi berriak nola sortzen zituzten

- **Erref:** AME-010/012
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:27:24. **Bukatu:** 00:29:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Erlategi batetik beste bat sortzen ere asmatu zuten. Prozesu hura nolakoa zen azaltzen du. Erreginaren arrautzak zeintzuk ziren ezagutzen zuten. Ernalketa nola izaten zen azaltzen digu.

12. Erregina nola markatzen duten

- **Erref:** AME-010/013
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:29:31. **Bukatu:** 00:30:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>"Zangano", "erle mando" edo "alper"rek ez dute eztirik egiten; erregina ernaltzeko izaten dira. Markatu gabeko erregina bilatzea zaila da. Behin aurkituz gero lepo gainean markatzen dute kontu handiz. Garai batean hori ez zuten egiten.</p>

13. Erleak etxe inguruan edukitzen zituzten

- **Erref:** AME-010/014
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:30:50. **Bukatu:** 00:33:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Lehen etxean zazpi edo zortzi erlategi izaten zituzten, Tolosako bati erositakoak. Beti toki berean edukitzen zituzten. Denak etxe inguruan izaten zituzten. Erleak ezin dira erraz mugitu hasierako lekura bueltatzeko joera dute eta. Lehen ez zituzten erleak mugitzen, orain berriz bai.</p>

14. Argizaria nola urtu eta eztia nola garbitu

- **Erref:** AME-010/015
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:33:48. **Bukatu:** 00:36:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Erleei eztia eta argizaria kentzen zien. Argizaria nola urtzen zuten kontatzen du. Eztia garbitzeko trapu fin batean pasatzen zuten. Argizaria lurrean ditzira ateratzeko erabiltzen zuten. Eguraldiaren arabera eztia desberdina izaten da.</p>

15. Ezti argia ateratzen zuten

- **Erref:** AME-010/016
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:36:33. **Bukatu:** 00:38:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Eztiaren koloreari erreparatzen zioten nolakoa zen jakiteko. Bertako eztia argia izaten zen.</p>

16. Erleen ziztadak saihesteko eztia; ziztada ondoren, ozpina

- **Erref:** AME-010/018
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:39:05. **Bukatu:** 00:41:50

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Ziztadak saihesteko eskuak eztiarekin igurtzi behar izaten ziren. Batek zizta eginez gero beste erle guztiak atzetik joaten dira. Ziztada jasoz gero ozpina erabiltzen zuten. Axintxon gorputza ziztada horietara ohituta dago. Lehen lokatza ere erabiltzen omen zuten. Okerrena ziztadak urratzea izaten da. Ziztada eman ondoren erleak hil egiten dira.</p>

17. Erleen gaixotasunak

- **Erref:** AME-010/019
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:41:50. **Bukatu:** 00:43:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Fauna » Natura » Basoko animaliak » Zomorroak

Laburpena:

<p>Lehen ez zen erleen gaitzik ezagutzen. Izaten zuten bakarra zorri txiki bat izaten zen, bizkar gainean eramaten zutena.</p>

18. Erleekin lotura zuten ohiturak

- **Erref:** AME-010/020
- **Iraupena:** 0:03:56. **Hasi:** 00:43:01. **Bukatu:** 00:46:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak
- Fauna » Natura » Basoko animaliak » Zomorroak

Laburpena:

<p>Etxe batean norbait hiltzen bazen erleei kutxako atea ireki egin behar izaten zitzaizela esaten zuten. Erleek etxeko nagusia ezagutzen dutenik ez da egia. Erlea nola tratatu, horren arabera erleek erantzuten dute. Erleekin poliki ibili behar izaten da. Eztia kentzen zaien garaian azkar egin behar izaten da.</p>

19. Erleen ohiturei begiratzeko

- **Erref:** AME-010/021
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:46:57. **Bukatu:** 00:48:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Garai batean liburuetan ikasi zuten erleei buruz. Begira egoten ziren erleen dantza ikusteko. Polena ekartzen zutenean gustura begiratzen zuten.</p>

20. Erleentzat kutxak etxean egiten zituzten

- **Erref:** AME-010/022
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:48:32. **Bukatu:** 00:49:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Erleen kutxak etxean egiten zituzten, gehienetan gaztainarekin. Gaztainari usteltzea gehiago kostatzen zitzaion. Erleei egur garbia ez zitzaion gustatzen eta argizaria jartzen zuten.</p>

21. Erleak kutxan nola sartzen diren

- **Erref:** AME-010/023
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:49:25. **Bukatu:** 00:50:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Erleak kutxa berrian nola sartzen diren azaltzen digu. Oso polita dela dio. Sarearekin erleak nola harrapatzen zituen kontatzen du.</p>

22. Erreginak agintzen du erleengan

- **Erref:** AME-010/024
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:50:57. **Bukatu:** 00:52:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

<p>Erregina bakarra behar izaten da eta hark agintzen du. Hori liburuetan ikasi zuten. Aitak berriz ez zekien horrelakorik, esperientzia besterik ez zeukan. Pertza jotzen zuten erleak bertan gelditzeko.</p>

23. Eztia adituek bakarrik hartzen zuten

- **Erref:** AME-010/026
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:54:34. **Bukatu:** 00:56:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:

<p>Lehen baserri askotan izaten zituzten erleak. Erleek leku batzuetarako joera izaten dute. Eztia kentzen ez zen edozein ibiltzen, horretarako adituak ekartzen zituzten. Amezketan Arbizutik etorritako bat ibiltzen zen lan horietan. Amezketako elizako zuloetan ere erleak izaten ziren. Azkenean zulo haiek itxi egin behar izan zituzten.</p>

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-15

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com